Alueellisen vanhusneuvoston lausunto, Taloussuunnitelma 2027-2030

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2027–2030 taloussuunnitelman keskeisenä tavoitteena on kattaa vuosina 2023–2024 kertyneet alijäämät vuoden 2029 loppuun mennessä. Talouden tasapainottaminen on kuitenkin haastavaa, sillä vuoden 2026 talousennuste on talousarviota heikompi ja kustannuskehitys ennakoitua korkeampaa.

Vanhusneuvosto pitää talousarvion suuntaa strategian mukaisena, mm. kotona asumisen tukeminen, ennakoivat toimintamallit ja kevyempi palvelurakenne ovat oikeansuuntaisia linjauksia. Ikääntyneen väetön kasvu ja siihen liittyvien palveluiden lisääntynyt tarve tuo haasteita hyvinvointialueelle. Esitys edellyttää, että säästöt syntyvät toimintatapojen muutoksella eikä palveluja heikentämällä.

Säästöjä ei saa tehdä siten, että ne syntyvät yhdessä palvelussa niin, että kustannus kohdentuu toiseen palveluun, esim. erikoissairaanhoitoon, päivystykseen tai raskaaseen asumiseen.

1. Näkyvätkö strategian linjaukset riittävästi 2027 talousarvioesityksessä?

Vuoden 2027 talousarvion valmistelua on tehty tiukassa talouskehyksessä ja hyvinvointialuejohtajan taloussuunnitelmaesityksen arvioidaan poikkeavan aluehallituksen hyväksymästä kehyksestä. Säästötavoitteita on kohdennettu useille palvelualueille, myös ikääntyneiden palveluihin.

Linjaukset näkyvät osittain, mutta ei riittävästi.

Ikääntyneiden toimintakyky ja turvallinen arki kotona näkyy kotihoidon vahvistamisena ja yhteisöllisen asumisen lisäämisenä. Strategian linjaa noudattaa myös talousarviossa mainittu Kerttu-malli ja maininta geriatrisen kuntoutuksen saatavuudesta.

Huomioita

Ikääntyneiden asumispalveluiden ostot tulevat kasvamaan ennen kuin oman tuotannon uudiskohteet ovat valmistuvat. Ostopalveluiden osalta tulee toimia samalla tavalla kuin omassa tuotannossa toimittaisi. Ostopalveluita tulee ohjata ennakoivasti jo sopimusvaiheessa.

Hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteet eivät näy talousarviossa omina osioina, kuten kaatumisten ehkäisy, kuntouttava päivätoiminta, lähineuvonta, etsivä vanhustyö, yksinäisyyden vähentäminen.

Talousarviossa kaudelle 2027–2030 oleva Kohdentamaton erä/omaan palvelutuotantoon tehtävä muutos – erittelemättä, mihin palveluihin kohdennetaan laskelmissa olevan tuotto-odotuksen saavuttamiseksi ja miten se vaikuttaa palveluiden saavutettavuuteen ja palveluiden laatuun.

Talousarviolaskelmista vv. 2027–2030 ei käy selville, kuinka paljon uuteen teknologiaan ja digipalveluihin tehdyt kehittämisinvestoinnit (IT-kustannukset ylittäneet kehyksen) tuovat lisää tuottavuutta/säästöjä suunnitelmakaudella.

2. Riskit talousarviosuunnitelmassa, joka edellyttää voimakasta talouden sopeutusta kertyneiden alijäämien kattamiseksi vuoden 2030 loppuun mennessä.

Alijäämien kattaminen edellyttää merkittäviä ylijäämiä ja lisäsäästöjä erityisesti vuosina 2028–2029. Nykyisen suunnitelman mukaan alijäämät saataisiin katettua vuoden 2029 loppuun mennessä. Tavoitteen toteutumiseen liittyy useita epävarmuustekijöitä mm. valtionrahoituksen, erikoissairaanhoidon kustannusten ja tuottavuustoimien vaikuttavuuden vuoksi. Myös investointien rahoitus on vielä avoinna.

Mielestämme raskaasta asumisesta voidaan luopua vasta, kun kotihoito, kuntoutus ja yhteisöllinen asuminen toteutuvat suunnitellusti.

Asiakasvaikutusten arvioinnissa on puutteita mm. muutosten vaikutuksia asiakkaisiin ja läheisiin ei ole riittävästi arvioitu.

Rahoitusoletukset perustuvat arviointiin ja ikääntyneiden kasvun määrää alueella tulee huomioida riittävästi, jotta arvioihin voidaan luottaa.

Työosuusrahan lopettaminen heikentää vammaisten henkilöiden asemaa

Päivätoiminnan yksiköiden yhdistämistä kannatetaan, jos useamman yksikön yhdistyminen tuottaa parempaa hyötyä alueen asukkaille.

3. Mahdollisuudet, joita tulisi korostaa huolimatta tiukasta taloustilanteesta.

Ikääntyneiden näkökulmasta keskeistä on se, miten talouden sopeuttaminen ja säästötoimet toteutetaan vaarantamatta palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta, osa-aikasuutta ja vaikuttavuutta. Erityisesti ennaltaehkäisevien palvelujen ja varhaisen luen merkitys pitää huomioida talouden tasapainottamisessa.

Erilaisia mahdollisuuksia pitää hakea toimintatapojen muutoksista ja yhteistyöstä

Suurimmat säästöt syntyvät vain, jos koko palveluketju toimii yhteisen tavoitteen mukaisesti.

Yhteenveto

Henkilökunnan jaksamiseen tulee kiinnittää huomioita ja valmistauduttava henkilöstön eläköitymiseen siten, että työuran jatkaminen mahdollistetaan erilaisten vaihtoehtojen tarjoamisella.

Talousarvion säästöt kohdennetaan ensisijaisesti toimintatapojen muutoksiin ja asiakasvaikutukset arvioidaan ennen päätöksiä.

Työosuusrahan lopettamisen vaikutukset selvitetään ennen päätöstä samoin vaihtoehtoiset säästöt.

Päivätoiminnan yksiköiden yhdistäminen toteutetaan siten, että saavutettavuus ja saatavuus eivät vaarannu.

12.11.2026

Liljan-Kukka Runolinna

puheenjohtaja